

Inskränkning av verksamhetsområde för allmän VA-försörjning

*Karin Carlsson
Anders Rydberg*

Svenskt Vatten Utveckling

Svenskt Vatten Utveckling (SVU) är kommunernas eget FoU-program om kommunal VA-teknik. Programmet finansieras i sin helhet av kommunerna. Programmet lägger tonvikten på tillämpad forskning och utveckling inom det kommunala VA-området.

Författaren är ensam ansvarig för rapportens innehåll, varför detta ej kan åberopas såsom representerande Svenskt Vattens ståndpunkt.

Svenskt Vatten Utveckling
Svenskt Vatten AB
Box 14057
167 14 Bromma
Tfn 08-506 002 00
Fax 08-506 002 10
svensktvatten@svensktvatten.se
www.svensktvatten.se
Svenskt Vatten AB är servicebolag till föreningen Svenskt Vatten.

Rapportens titel:	Inskränkning av verksamhetsområde för allmän VA-försörjning
Title of the report:	Revising the boundaries for municipal water and wastewater services
Författare:	Karin Carlsson och Anders Rydberg, WSP
Rapportnummer:	2019-9
Antal sidor:	46
Sammandrag:	Hur ska kommuner hantera de osäkerheter som finns kring befintliga kommunala VA-system som inte är motiverade enligt lagen om allmänna vattentjänster? Inskränkning av verksamhetsområde är ett outforskat område där det saknas rättspraxis och vägledning, skriver författarna från konsultföretaget WSP. Rapporten är ett första steg för att ge den överblick som behövs för en kommun som har för avsikt att driva processen om inskränkning av verksamhetsområde för VA.
Abstract:	The purpose of this report is to provide aid for defining legal boundaries for municipal water and wastewater services, and excluding the areas which are not justified by law to be included. The authors find that limitation of legal boundaries for water distribution can be considered an unexplored area. This report provides the overview needed to run the process of revising and decreasing the boundaries for distribution.
Sökord:	Verksamhetsområde, inskränkning,
Keywords:	Legal boundaries, municipal water and wastewater services
Målgrupper:	VA-utredare, Beslutsfattare, Tjänstemän, Privatpersoner
Omslagsbild:	Foto från Gillinge i Vallentuna kommun. Fotograf: Magnus de Vries (WSP)
Rapport:	Finns att hämta hem som PDF-fil från Svenskt Vattens hemsida www.svensktvatten.se
Utgivningsår:	2019
Utgivare:	Svenskt Vatten AB © Svenskt Vatten AB
Om projektet	
Projektnummer:	17-121
Projektets namn:	Sätt att gå till väga vid inskränkning av verksamhetsområde
Projektets finansiering:	Svenskt Vatten Utveckling,

Förord

Ett förekommande uppdrag för WSP som teknikkonsult är att tillsammans med upphandlande kommun ta fram förslag till kommunens VA-plan. En problemställning som ofta väcks i det arbetet är möjligheter till inskränkning eller avveckling av verksamhetsområde. Enligt 9 § lag (2006:412) om allmänna vattentjänster får ett verksamhetsområde inskränkas så att det inte omfattar en bebyggelse som uppenbarligen saknar behov av allmänna vattentjänster. Det saknas dock erfarenheter av hur en inskränkning eller avveckling av ett verksamhetsområde går till i praktiken, liksom vägledning i frågan.

Den omvända situationen är en omdiskuterad fråga i VA-Sverige, det vill säga behovet av allmänna vattentjänster i områden som tidigare var fritidsområden men som nu i allt större utsträckning blir bostadsområden, så kallade omvandlingsområden.

Många glesbygdskommuner står inför att hantera befintliga kommunala VA-distributionssystem som inte längre är motiverade beroende av ett sviktande befolkningsunderlag. Vi vill med denna rapport sätta fingret på en frågeställning som bör uppmärksammas och därigenom ge stöd till kommuner i hur man ska hantera befintliga kommunala VA-distributionsystem som inte är motiverade enligt lagen.

Vår förhoppning är att den genomlysning som vi gjort inom ramen för detta projekt ska bidra till att underlätta för kommuner som ställs inför frågan om inskränkning eller avveckling av verksamhetsområde, exempelvis i arbetet med att ta fram kommunala VA-planer.

Rapporten har tagits fram av konsulter verksamma på WSP Sverige i samarbete med tjänstemän på ett antal kommuner. Huvudförfattare har varit Karin Carlsson och Anders Rydberg. Miljöjuristen Paulina Ratio har bidragit med texter till avsnitt om VA-juridik. Tobias Wiefors och Anna Dahlman Petri har granskat rapporten. En referensgrupp bestående av Sven-Arne Persson och Anna-Karin Nejdmo (Ljusdal Vatten), Åke Holm (Helsing Vatten), Sara Rensbo och Michael Larsson (Bräcke) samt Helen Löfgren-Larsson (Strömsund) har knutits till projektet. Referensgruppen har varit en viktig informationskälla för projektet. Stor tack till er alla för ert deltagande vid arbetsmöten och värdefulla synpunkter på rapporten.

Karin Carlsson och Anders Rydberg

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	6
Summary	7
1 Bakgrund	8
1.1 Varför inskränkning av verksamhetsområde för VA?	8
1.2 Studiens syfte	8
2 Studiens upplägg	9
2.1 Kunskapsläge och erfarenheter.....	9
2.2 Problembeskrivning utifrån typfall	9
2.3 Arbetsprocessen för inskränkning.....	9
2.4 Rapportens upplägg	9
3 Ansvar och roller	11
3.1 Kommunen och VA-huvudmannen	11
3.2 Fastighetsägare	11
3.3 Länsstyrelsen	12
3.4 Lantmäteriet	12
4 Juridiska förutsättningar	13
4.1 Vattentjänstlagen	13
4.2 Lagstiftningens syfte.....	13
4.3 Verksamhetsområde	14
4.4 Inskränkning av ett bestämt verksamhetsområde	14
4.5 Skadestånd	16
4.6 Annan lagstiftning	17
4.7 Rättspraxis och andra erfarenheter	17
5 Politiska överväganden	18

6	Frågeställningar att klarlägga.....	19
6.1	Klargörande om förutsättningar enligt Lag om allmänna vattentjänster är uppfyllda	19
6.2	Tryggande av fastighetens vattentjänster.....	20
6.3	VA-lösning	22
6.4	Genomförandefrågor.....	25
6.5	Detaljplan	26
6.6	Övrigt	26
6.7	Servicenivå - konsekvenser för fastighetsägare	27
6.8	Ekonomi.....	28
7	Förslag på arbetsprocess.....	30
8	Kvarstående frågor.....	32
9	Pågående översyn av lagstiftningen.....	34
10	Källor	35
	Bilaga 1. Typområden	36
	Bilaga 2. Förslag på uppställning i syfte att jämföra ekonomiska förutsättningar för alternativa vägval.....	40

Sammanfattning

Hur ska kommuner hantera de osäkerheter som finns kring befintliga kommunala VA-system som inte är motiverade enligt lagen om allmänna vattentjänster? Inskränkning av verksamhetsområde är ett utforskat område där det saknas rättspraxis och vägledning, skriver författarna från konsultföretaget WSP. Rapporten är ett första steg för att ge den överblick som behövs för en kommun som har för avsikt att driva processen om inskränkning av verksamhetsområde för VA.

Många kommuner står inför att hantera kommunala VA-system i mindre samhällen och bebyggelsegrupper med sviktande befolkningsunderlag. Kostnaderna blir höga, och överdimensionerade system kan få problem med bland annat stillastående vatten i dricksvattenledningar och igensättning i avloppsledningsnätet.

Enligt § 6 i lagen om allmänna vattentjänster har kommunen skyldighet att ordna vatten och avlopp för viss bebyggelse i ett större sammanhang om det behövs med hänsyn till hälsa eller miljö. Kommunen ska då bestämma verksamhetsområdet och ordna en allmän VA-anläggning. I § 9 sägs det att verksamhetsområdet får inskränkas så att det inte omfattar fastighet eller bebyggelse som uppenbarligen saknar behov av allmänna vattentjänster, men detta får göras bara om behovet av vatten och avlopp kan ordnas genom enskilda anläggningar som är godtagbara med tanke på hälsa och miljö. VA-huvudmannen ska då teckna avtal med fastighetsägare om vilken ersättningslösning som VA-huvudmannen åtar sig att anlägga, och ersätta fastighetsägaren för de kostnader som inskränkningen medför. En inskränkning uppfattas lätt som en försämring och kan leda till kraftiga reaktioner. Därför är det viktigt för kommunen att lyfta fram att den allmänna VA-anläggningen drar stora resurser och att en annan lösning kan tillgodose samma behov på ett mer kostnadseffektivt sätt.

Frågan om när kommunen har ansvar enligt § 6 har prövats i många ärenden, men frågan om inskränkning enligt § 9 har ännu inte prövats av domstol. Rapporten går igenom de juridiska förutsättningarna enligt vattentjänstlagen och lagens förarbeten. Med hjälp av fyra glesbygdskommuner knutna till projektet beskrivs några typfall av områden och situationer, vilka problem som bör hanteras och vilka lösningar som kan bli aktuella. I rapporten diskuteras ett antal frågeställningar som kommunen behöver ha beredskap för, bland annat hantering i detaljplan, teknikval, servicenivå och funktionskrav, ekonomiska aspekter samt juridiska aspekter i förhållande till fastighetsägare.

Rapportförfattarna ger ett förslag på tillvägagångssätt för att driva en arbetsprocess med politisk förankring, utredningar, beslut och genomförande. De lämnar också ett antal förslag där en utvecklad bransch- och myndighetsvägledning skulle vara till hjälp för att underlätta för framför allt den mindre kommunen att möta framtidens krav på vattentjänster utifrån kundnytta och effektiva arbetssätt.

Summary

Many sparsely populated municipalities are faced with managing existing municipal water and wastewater networks with uncertain population forecasts. This results in over- or undersized systems and high costs for water and wastewater treatment. These networks are usually found in smaller communities. According to § 9 of the Swedish Law on public water services (LAV, 2016: 412) (Lagen om allmänna vattentjänster), the legal boundaries for water distribution may be restricted so that it does not include a property that obviously lacks the need of public water distribution. However, there is no experience of how a revision of a legal boundary for water distribution goes into practice, nor any guidance on the matter.

The purpose of this report is to clarify the uncertainties regarding defining legal boundaries for municipal water and wastewater services, and excluding the areas which are not justified by law to be included. Another purpose is to provide support for industry and government guidance.

In the report, the legal conditions regarding the restriction of legal boundaries for water distribution have been studied, as well as written in its preliminary work. A reference group was gathered within the project, sharing knowledge of several areas and situations in which defining legal boundaries for water distribution has been on topic.

Based on knowledge compilation within the project and from the participating municipalities of the reference group, many important issues are raised that municipalities need preparedness for when defining the legal boundaries for water distribution according to § 9. The issues are discussed from the following perspectives: Swedish Law on public water services § 6 and § 9, Detailed Development Plan, Choice of Technology, Level of Service and Functional Requirements, Economic Aspects and Legal Aspects in relation to the property owners.

Since there is largely no experience nor case law within the field, it has not been possible to formulate specific advice when dealing with the subject. Since the need for guidance is great, we have nevertheless tried to provide suggestions of ways to go about running a work process for a municipality.

The authors find that limitation of legal boundaries for water distribution can be considered an unexplored area. This report may be considered as a first step to provide the overview needed for a municipality that intends to run the process of revising and decreasing the boundaries for distribution. The report provides propositions where recommendations and guidelines and government guidance would be helpful in facilitating, in particular, the ability of the smaller municipality to meet future requirements of water services based on the client's needs and an efficient work process.

1 Bakgrund

1.1 *Varför inskränkning av verksamhetsområde för VA?*

Många glesbygdskommuner står inför att hantera befintliga kommunala VA-system med ett sviktande befolkningsunderlag. Detta resulterar i överdimensionerade eller underutnyttjade system och höga kostnader för vatten- och avloppshantering. Dessa system återfinns oftast i mindre samhällen. Överdimensioneringen beror inte alltid enbart på att befolkningsunderlaget minskat på grund av avbefolkning. Andra anledningar är till exempel att fastigheter för permanentboende istället används som fritidsfastigheter eller att anläggningarna överdimensionerades från första början på grund av en planerad/förväntad expansion som inte blev av.

Överdimensionerade system kan vara problematiska. På dricksvattensidan kan överdimensionering innebära problem med bakterietillväxt genom långa uppehållstider och stillastående vatten. På avloppssidan är de vanligaste problemen igensättning i ledningsnätet och svårigheter med att upprätthålla en välfungerande reningsprocess.

Behovet av drift- och underhållsinsatser minskar inte proportionellt med volymen producerat och distribuerat vatten. Detsamma gäller energiförbrukningen, vilket tillsammans innebär att kostnaden för drift och underhåll, uttryckt per kubikmeter vatten, blir generellt högre för små system och små anläggningar och mycket högre om dessa är överdimensionerade.

Enligt § 9 lag (2016:412) om allmänna vattentjänster får ett verksamhetsområde inskränkas så att det inte omfattar en bebyggelse som uppenbarligen saknar behov av allmänna vattentjänster. Det saknas dock erfarenheter av hur en inskränkning eller avveckling av ett verksamhetsområde går till i praktiken, liksom vägledning i frågan.

Den motsatta situationen är en omdiskuterad fråga i VA-Sverige, det vill säga behovet av utbyggnad av allmän VA-försörjning i områden som tidigare varit fritidsbebyggelse med enskilda VA-lösningar men som nu i allt större utsträckning blir bostadsområden, så kallade omvandlingsområden. Frågan om när kommunens ansvar enligt vattentjänstagen inträder har prövats i många olika ärenden, medan frågan om inskränkning ännu inte har prövats.

1.2 *Studiens syfte*

Målet med projektet är att genom att studera och beskriva problematiken underlätta för kommuner som ställs inför problemställningen om inskränkning eller avveckling av verksamhetsområde, exempelvis i arbetet med att ta fram kommunala VA-planer.

Syftet med denna rapport är att tydliggöra de osäkerheter som finns när det gäller att hantera befintliga kommunala VA-distributionssystem som inte är motiverade enligt lagen. Ytterligare ett syfte är att ge underlag för utvecklad bransch- och myndighetsvägledning.

2 Studiens upplägg

2.1 Kunskapsläge och erfarenheter

Inledningsvis har de juridiska förutsättningarna avseende inskränkning av verksamhetsområde enligt vattentjänstlagen studerats liksom skrivningar i dess förarbeten. En redogörelse över rättspraxis, liksom en något vidgad beskrivning av kommunernas ansvar enligt annan lagstiftning redovisas också i rapporten.

En projektgrupp med representanter från fyra glesbygdskommuner har knutits till projektet. Två workshoppar har genomförts med gruppen för att diskutera olika problemställningar och erfarenheter. Ett antal typiska bebyggelsesituationer där frågan om inskränkning av verksamhetsområde kan uppkomma har identifierats. Vid dessa träffar har även olika frågeställningar och aspekter diskuterats som kan vara viktiga att beakta inför och i samband med genomförandet av en inskränkingsprocess.

Via deltagarna i projektgruppen och andra kontakter som tagits inom projektet har kännedom erhållits om ett antal områden/situationer där frågan om inskränkning av verksamhetsområde på olika sätt tidigare aktualiserats. En sammanställning över dessa redovisas i Bilaga 1, liksom hur frågan hanterades och vilka beslut som fattats.

2.2 Problembeskrivning utifrån typfall

Inom projektet har ett antal exempel valts ut där frågan om inskränkning av verksamhetsområde är/har varit aktuell. Utifrån typfallen identifierades problem och hinder, ur olika perspektiv, som bör hanteras/diskuteras vid inskränkning av verksamhetsområde. Typfallen har beskrivits utifrån

1. Bebyggelse (typ av samhälle, historik, befolkningsutveckling)
2. Om frågan diskuterats, inom förvaltning eller med politisk nämnd
3. Om man identifierat förslag på ersättningslösningar

En sammanställning av de olika typfallen redovisas i Bilaga 1.

2.3 Arbetsprocessen för inskränkning

Med utgångspunkt från kunskapssammanställningen och deltagande kommuners erfarenheter och de diskussioner som förts vid genomförda workshops har olika steg i en arbetsprocess klarlagts.

2.4 Rapportens upplägg

Ansvarsfördelning och juridiska förutsättningar redovisas i kapitel 3 och 4. I kapitel 5 ges en beskrivning av olika aspekter som ligger utanför de rent juridiska som kan behöva uppmärksammas. I avsnitt 6 under olika rubriker redovisas ett antal viktigare frågeställningar som diskuterats under arbetet. I texten diskuteras vilka faktaunderlag som arbetsgruppen för detta

arbete ansett vara nödvändiga att ta fram för att kunna bedöma om förutsättningar för inskränkning föreligger. Vidare redovisar vi vilka analyser som vi anser bör genomföras som underlag inför beslut om inskränkning.

I kapitel 7 lämnas ett förslag på en översiktlig arbetsprocess och i kapitel 8 redovisas kvarstående frågor som är mer svårbedömda, och som arbetsgruppen föreslår behöver utredas särskilt.

3 Ansvar och roller

3.1 Kommunen och VA-huvudmannen

VA-huvudmannen ansvarar för att anlägga och upprätthålla en fungerande VA-anläggning inom beslutat verksamhetsområde.

Inrättande av verksamhetsområde för allmänna vattentjänster beslutas av kommunfullmäktige (kommunen) enligt § 6 lagen om allmänna vattentjänster. Detsamma gäller inskränkning enligt § 9, samma lagstiftning.

VA-huvudmannen har rätt att ta ut avgift för vattentjänster från fastigheter inom verksamhetsområdet när förbindelsepunkt har upprättats och meddelats. Avgiftsuttaget ska vara skäligt och rättvist, och får enbart täcka de nödvändiga kostnader som är förknippade med verksamheten. Detta regleras i lag om allmänna vattentjänster och kommunallag. Enligt kommunallagen gäller den så kallade likställighetsprincipen att samma avgift tas ut för fastigheter med lika förhållanden. Om det för en särskild bebyggelse föreligger beaktansvärd avvikande kostnadsbild för att ordna VA-försörjning, och orsaken är så kallade särförhållanden för VA inom kommunen, ska dock särtaxa tillämpas enligt lag om allmänna vattentjänster.

Kommunen (miljö- och hälsoskyddsförvaltning eller motsvarande) utövar tillsyn enligt Miljöbalken av enskilda och mindre avloppsanläggningar. Även tillsyn enligt Livsmedelslagen utövas av kommunen för vattenverk med en kapacitet som överstiger 10 m³/dygn eller 50 pe.¹

I samband med eventuell inskränkning är det VA-huvudmannen som förhandlar fram en ersättningslösning med berörda fastighetsägare. Därefter kan kommunen ta ställning om inskränkningen. Se vidare kapitel 4.1 och 4.4.

3.2 Fastighetsägare

Fastighetsägare inom verksamhetsområde är skyldiga att använda den allmänna anläggningen på det sätt den är avsedd för så den ej tar skada, eller så att VA-huvudmannen inte kan uppfylla de krav som ställs på VA-anläggningen och dess drift. Fastighetsägaren har också skyldighet att betala VA-avgift.

Fastigheter som berörs av en inskränkning av verksamhetsområdet ansvarar, när beslut om inskränkning fattats, fullt ut för sin egen VA-försörjning på samma sätt som övriga fastigheter som inte ingår i ett beslutat verksamhetsområde för allmänna vattentjänster. Detta innebär att någon form av enskild VA-anläggning behöver ordnas. Den kan vara enskild för en fastighet eller gemensam med flera andra fastigheter. I det senare fallet krävs att man avtalar om detta eller inrättar en gemensamhetsanläggning, se även 3.4. Den som ansvarar för anläggningen (fastighetsägare eller förening) är

¹ pe (personekvivalent), anger den genomsnittliga mängd föroreningar i avloppsvatten som en person ger upphov till per dag.

skyldig att följa de krav som följer av miljöbalken (för avloppet) och bör följa rekommendationer i Livsmedelsverkets råd om enskild vattenförsörjning.

3.3 Länsstyrelsen

Länsstyrelsen är enligt § 51 lag om allmänna vattentjänster tillsynsmyndighet för tillämpningen av § 6 (inrättande av verksamhetsområde). Det finns inget motsvarande utpekat tillsynsansvar för § 9 (inskränkning av verksamhetsområde).

3.4 Lantmäteriet

All mark i Sverige är indelad i avgränsade områden som utgör fastigheter. Lantmäteriet är den myndighet som ansvarar för fastighetsindelningen. Fastighetsregistret är ett officiellt register med information om Sveriges alla fastigheter, bland annat vad fastigheterna omfattar och vilka ägarna är.

En gemensamhetsanläggning bildas vid en lantmäteriförrättning. Lantmäteriförrättning innefattar alla juridiska, tekniska och ekonomiska åtgärder som behövs när fastigheter eller rättigheter till fastigheter ska bildas, ändras eller samverka om gemensamma behov. Förrättningen sker på initiativ av berörda fastighetsägare, eller i vissa fall kommunen. I ett beslut om gemensamhetsanläggning finns tydliga regler, om vad anläggningen skall omfatta. Det är också tydligt hur kostnader ska fördelas mellan berörda fastigheter. Även om det finns vissa möjligheter att inrätta en gemensamhetsanläggning utan samtliga fastighetsägars medgivande, är detta normalt inte att rekommendera i dessa sammanhang. Anledningen är att det är viktigt att den framtida förvaltningen verkligen kommer att fungera. Det utrymme som behövs för en anläggning upplåts med servitutsrätt.

Det allmännas miljökrav på anläggningen och dess funktion kan inordnas i reglerna för gemensamhetsanläggningen. En fördel är att den gemensamma anläggningen juridiskt tillhör och ägs av de fastigheter som samverkar därför påverkas den inte om en fastighet byter ägare.

Samfällighetsförening är en förening som förvaltar en gemensamhetsanläggning. Samfällighetsföreningen är en juridisk person och medlemmar är ägarna till de deltagande fastigheterna.²

---

² Gemensamma anläggningar kan även ägas och förvaltas genom exempelvis ekonomiska föreningar. I en ekonomisk förening hänger dock inte ägandet ihop med ägandet av fastigheten.

4 Juridiska förutsättningar

4.1 Vattentjänstlagen

I § 9 vattentjänstlagen stadgas att om det inom verksamhetsområdet finns en fastighet eller bebyggelse som uppenbarligen inte behöver omfattas av det större sammanhang som avses i § 6, får verksamhetsområdet inskränkas så att det inte omfattar den fastigheten eller bebyggelsen. En sådan inskränkning av verksamhetsområdet får göras endast om fastighetens eller bebyggelsens behov av vattenförsörjning och avlopp lämpligen kan ordnas genom enskilda anläggningar³ som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön.

Av § 6 lag om allmänna vattentjänster framgår att om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse, skall kommunen

1. bestämma det verksamhetsområde inom vilket vattentjänsten eller vattentjänsterna behöver ordnas, och
2. se till att behovet snarast, och så länge behovet finns kvar, tillgodoses i verksamhetsområdet genom en allmän VA-anläggning.

Vidare framgår det av § 44 lag om allmänna vattentjänster att om en allmän VA-anläggnings verksamhetsområde inskränks med stöd av § 9 skall huvudmannen ersätta fastighetsägaren eller ägaren av bebyggelsen för den skada som inskränkningen medför. När ersättningen bestäms skall hänsyn tas till åtgärder som huvudmannen vidtagit för att tillgodose fastighetens eller bebyggelsens fortsatta behov av vattenförsörjning och avlopp.

4.2 Lagstiftningens syfte

I Sverige liksom i stora delar av världen har tillgången till vattentjänsterna uppfattats som en sådan nyttighet som det allmänna måste ha ansvaret för. Regleringen har i första hand gått ut på att säkra tillgången till rent dricksvatten och att motverka smittspridningen och andra allvarliga olägenheter av avloppshanteringen. I den nuvarande lagen har även miljöaspekten införts. Kommunen har skyldighet att förse fastigheter med allmän VA och fastighetsägaren har rätt att nyttja den allmänna VA-anläggningen. Fråga kan uppkomma om en inskränkning av verksamhetsområdet utgör en sådan samhällstjänst som inte kan inskränkas antingen via lag om allmänna vattentjänster eller annan lagstiftning. Det är en fråga som diskuteras i samband med införandet av möjligheten att inskränka verksamhetsområdet och det ställs därför krav på att det ska vara uppenbart att det inte finns ett behov av allmän VA-anläggning, vilket är ett högt krav på beslutet om inskränkning. Därför bedöms det inte vara nödvändigt att titta på krav från andra lagstiftningar såsom till exempel kommunallagens krav

³ Även en gemensamhetsanläggning utanför verksamhetsområde räknas som enskild anläggning.

på en likabehandling av medborgarna, eftersom frågan redan behandlats i speciallagstiftning.

4.3 Verksamhetsområde

Enligt gällande rätt är en allmän VA-anläggnings verksamhetsområde det område inom vilket vattenförsörjning och avlopp har ordnats eller skall ordnas genom anläggningen. Området skall vara fastställt till sina gränser och bestäms formellt av kommunen.

Ett verksamhetsområde kan vara inskränkt till att bara gälla en viss eller vissa vattentjänster. Det kan alltså finnas olika verksamhetsområden för en och samma allmänna VA-anläggnings anordningar för vattenförsörjning, spillvattenavlopp och dagvattenavlopp (prop. 2005/06:78 s. 50).

Det är genom verksamhetsområdet som lagens offentlighetsregelsystem med dess rättigheter och skyldigheter i VA-förhållanden blir gällande för huvudmannen och fastighetsägarna i området. Huvudmannen blir skyldig att bygga ut anläggningen till de fastigheter inom verksamhetsområdet som behöver de aktuella vattentjänsterna och att låta fastighetsägarna använda anläggningen. Fastighetsägarna blir skyldiga att under vissa förutsättningar betala avgifter för VA-anläggningen (prop. 2005/06:78 s. 50).

4.4 Inskränkning av ett bestämt verksamhetsområde

Det har länge varit ett önskemål från kommunalt håll att kunna inskränka ett redan bestämt verksamhetsområde när underlaget för en rationell drift av den allmänna anläggningen sviktar (prop. 2005/06:78 s. 53). Innan antagandet av nuvarande lagstiftning var det osäkert om lagen alls medgav någon möjlighet att inskränka ett verksamhetsområde i den del där vattentjänsterna redan har tagits i anspråk. Det ansågs att förutsättningarna för en rationell drift av verksamheten och ett effektivt nyttjande av de allmänna VA-resurserna skulle kunna förbättras om verksamhetsområdet i större utsträckning kunde anpassas till ändrade förhållanden.

Ett bestämt verksamhetsområde bör till en början kunna inskränkas till den del det faktiskt inte har tagits i anspråk, det vill säga där den allmänna anläggningen inte har byggts ut, där ingen fastighetsägare har hävdat någon användningsrätt och där det inte finns något aktuellt behov av att lösa VA-frågorna för en befintlig eller planerad bebyggelse i ett större sammanhang. Delar av verksamhetsområdet som inte har någon täckning av ett verkligt behov av vattentjänsterna bör nu kunna inskränkas utan vidare (prop. s. 53 ff). Det förekommer att kommuner har beslutat om verksamhetsområden för "vatten och avlopp". Då ingår enligt definitionen även dagvatten, vilket inte alltid varit meningen att inkludera. Här krävs det därför någon form av utredning av behovet av allmän dagvattenanläggning innan ett nytt beslut fattas.

En inskränkning av verksamhetsområdet bör också ske för sådana bebyggelseområden som i och för sig kan ha ett behov av vattentjänster men där

detta uppenbarligen inte svarar mot kommunens skyldighet att ordna en allmän VA-anläggning. Att förutsättningarna för denna skyldighet inte är uppfyllda kan antingen bero på att de aldrig har varit det till exempel på grund av få användare eller att de på grund av ett minskat utnyttjande av vattentjänsterna inte längre är det. Från början ändamålsenliga verksamhetsområden kan genom en minskning av befolkningen eller förändringar i en förväntad bebyggelseutveckling efter hand ha förlorat det underlag som behövs för en allmän VA-verksamhet. I propositionen nämns att oavsett anledning så bör kommunen i uppenbara fall ha möjlighet att inskränka verksamhetsområdet för denna bebyggelse.

För att en sådan inskränkning skall kunna ske måste det vara klart att berörda fastigheters behov av vattentjänster lämpligen kan tillgodoses på något annat sätt som är godtagbart från miljö- och hälsoskyddssynpunkt i ett långsiktigt perspektiv, till exempel genom att den allmänna anläggningen i görlig mån omvandlas till en eller flera enskilda anläggningar. Av propositionen framgår att en inskränkning förutsätter att kommunen och huvudmannen kommer överens om inskränkningen och att huvudmannen lyckas förhandla fram godtagbara ersättningslösningar med fastighetsägarna.

Huvudmannen måste bestämma sig för om inskränkningen verkligen är värd kostnaderna för att genomföra den. Dessa kostnader kan nämligen inte anses nödvändiga för den allmänna VA-verksamheten i den mån de väsentligt överstiger vad det skulle ha kostat att i stället för inskränkningen driva denna verksamhet vidare som förut.

Kommunen beslutar om inskränkningen och det förutsätts att huvudmannen utreder och ser till att godtagbara ersättningslösningar ordnas. I propositionen framställs det som att en inskränkning förutsätter en överenskommelse mellan VA-huvudman och fastighetsägare om godtagbara ersättningslösningar, medan det av SOU:n framgår att en förändring kan påtvingas om man kan visa att det är en långsiktigt mer förmånlig lösning för fastighetsägaren. Som rättskälla väger propositionen tyngre än SOU. I slutändan skulle frågan kunna bli föremål för en domstolsprövning om fastighetsägarna inte godtog beslutet. I vilket fall torde en kostnadsberäkning behöva redovisas som visar att kostnadskalkylen är gynnsam även för brukarna. Överskottet bör enligt propositionen ses som skadeersättning för inskränkningen. Möjligheten att under vissa förutsättningar ta ut förhöjda bruksavgifter enligt särtaxa redan vid en beaktansvärd kostnadsskillnad i förhållande till verksamhetsområdet i övrigt, bör enligt SOU:n i vissa fall innebära att det blir lättare för fastighetsägarna att acceptera de enskilda lösningarna.

Om man inte vinner acceptans hos fastighetsägarna för en helt och hållet enskild lösning kan ett alternativ vara att inom bibehållet verksamhetsområde ersätta befintlig VA-anläggning med en fastighetsnära teknisk lösning. VA-huvudmannen är i detta fall fortsatt ansvarig, och avgifter erläggs på motsvarande sätt som tidigare. Eftersom VA-lagstiftningen är teknikneutral torde det inte utgöra ett problem, samtidigt som en fastighetsägare i

glesbygd på detta sätt får nyttja en fullgod anläggning och är tillförsäkrad erforderligt underhåll i allmän regi.

Vid bedömning av om skälen föreligger för en allmän VA-anläggning är det viktigt att inte endast titta på de skäl som angavs vid inrättandet av verksamhetsområdet eller del av verksamhetsområdet utan att bedömningen görs mot dagens lagstiftning där både hälsoskyddsaspekten såväl som miljöaspekten är avgörande för om det föreligger grund för inrättande av allmän VA-anläggning. Detta är särskilt viktigt med den koppling som föreligger till miljöbalken och de olika skydd för områden och vatten som finns där. Eventuell påverkan på recipient med anledning av ramvattendirektivet är en av de aspekter som är särskilt viktig. Vattentjänstlagen ställer också i 9 § ett relativt högt krav när man säger att det ska vara uppenbart att det inte krävs en allmän anläggning. Sedan lagen trädde i kraft har frågan om inskränkning i vart fall inte prövats av Statens VA-nämnd⁴ eller mark- och miljödomstol, vilket gör det svårt att säga något definitivt om tillämpningen av kravet på uppenbart behov av allmän VA.

4.5 Skadestånd

Fastighetsägarna har rätt till ersättning för den skada som de kan lida till följd av att en inskränkning görs. En sådan skada torde normalt dock inte kunna anses drabba andra fastigheter än sådana för vilka skyldighet har inträtt att betala avgifter för fastighetens anslutning och sådana för vilka ägaren genom en betalning av anläggningsavgift eller genom någon annan åtgärd tydligen har hävdats sin rätt att använda den allmänna anläggningen (prop. 2005/06:78 s. 54).

Om ett verksamhetsområde inskränks på grund av att bebyggelsen i fråga uppenbarligen inte räcker till för att kommunen skall vara skyldig att betjäna den med allmänna vattentjänster, kan detta innebära en skada för de fastigheter som därigenom blir hänvisade till enskilda lösningar för sin VA-försörjning. Här gäller det först och främst kostnaderna för omställningen till enskilda lösningar. Ofta kan det vara lämpligt att huvudmannen sköter omställningen. I den mån fastighetsägarna deltar i omställningsarbetet och ordnar de egna anläggningar som behövs, bör huvudmannen ersätta dem för deras kostnader. Om huvudmannen bekostar omställningen till de enskilda lösningarna, synes fastighetsägarnas skada normalt vara begränsad till förlusten av rätten till de allmänna vattentjänsterna. Denna rätt bör kunna värderas till vad det kostar att få del av dessa tjänster, det vill säga anläggningsavgiften för fastighetens anslutning enligt gällande VA-taxa. Huvudmannen bör tillgodoräknas de nödvändiga kostnaderna för omställningsarbeten och nyanläggningar som krävts för de enskilda lösningarna och som huvudmannen har bekostat, men däremot inte värdet av de delar av den allmänna anläggningen som fastighetsägarna tar över. Sådana delar bör, genom framför allt tidigare avgiftsbetalning kunna betraktas som fastighetsägarnas andel av den allmänna anlägg-

⁴ Från och med den 1 januari 2016 har Statens va-nämnds uppgifter tagits över av mark- och miljödomstolarna. Statens va-nämnd har upphört.

ningen. Om resultatet av denna beräkning, som måste göras separat för varje fastighet, utfaller till fastighetsägarens fördel, bör denne vara berättigad att som skadeersättning få mellanskillnaden av huvudmannen (prop. 2005/06:78 s. 55 ff).

4.6   *Annan lagstiftning*

Genom att möjligheten att inskränka verksamhetsområde har utretts och införts i speciallagstiftning (lag om allmänna vattentjänster) ska inte andra lagrum begränsa denna möjlighet. Det betyder att kommunen inte behöver beakta eventuella konsekvenser avseende annan samhällsservice.

För områden som omfattas av detaljplan framgår det ofta av planhandlingarna att vatten och avlopp anordnas genom en allmän VA-anläggning. Det torde i detta fall krävas en ändring eller justering av detaljplan om VA i framtiden ska hanteras genom enskilda lösningar. Det är även möjligt att i detaljplan föreskriva att VA-försörjning ska ske med gemensamhetsanläggning.

Beroende på vilken lösning som väljs kan det bli aktuellt att det inrättas en gemensamhetsanläggning alternativt om befintliga ledningar inte längre behövs att ledningsrätter enligt ledningsrättslagen upphävs och ledningarna tas bort.

4.7   *Rättspraxis och andra erfarenheter*

Såvitt vi kunnat finna har frågan om inskränkning av inrättat verksamhetsområde inte prövats enligt nuvarande lagstiftning. Enligt äldre lagstiftning har angränsande frågeställningar berörts, dessa har i sin tur lett fram till formuleringarna i § 9 lag om allmänna vattentjänster. Dessa överväganden har redovisats i föregående avsnitt.

5 Politiska överväganden

Frågan om en inskränkning av verksamhetsområde kan vara svårhanterad då den lätt kan få ett stort symbolvärde. Utbyggnad av VA har många gånger varit ett tecken på en positiv samhällsutveckling, och en inskränkning uppfattas därför lätt som en försämring. I en mindre ort med en negativ befolkningsutveckling och en långvarig historik av minskad samhällsservice och tjänsteutbud kan det leda till kraftiga reaktioner från berörda fastighetsägare och andra kommuninvånare.

I det sammanhanget är det viktigt att samtidigt lyfta fram att upprätthållandet av den allmänna anläggningen drar stora resurser och att en annan lösning kan tillgodose samma behov, men på ett mer kostnadseffektivt sätt.

Man kan även ifrågasätta det rimliga i att VA-kollektivet ska subventionera en kostnadskrävande verksamhet som kommunen inte är skyldig att tillhandahålla, och som kanske inte klarar att uppfylla den förväntade servicenivån.

Om frågan är politiskt viktig kan man tydliggöra att en servicenivå utöver den som utgör ”nödvändig kostnad” inte är förenlig med lagen om allmänna vattentjänster, men att huvudmannen kan tillhandahålla detta om det finansieras genom skattemedel. En sådan finansiering behöver emellertid ske på ett sådant sätt att kommunallagens likställighetsprincip följs, och att det inte resulterar i ett otillbörligt gynnande av vissa fastigheter.

Enskilda lösningar eller gemensamhetsanläggningar är för många kommuner idag en viktig del i VA-försörjningen. Både ur kommunens och fastighetsägarnas perspektiv finns en rad fördelar som till exempel lägre anslutnings-/anläggningskostnader och lägre kostnader för driften. I de flesta kommuner finns det redan idag ett stort antal enskilda VA-lösningar, både för enskilda fastigheter och gruppvisa gemensamhetslösningar. Utmaningen för kommunen är att se till att dessa sköts och drivs på ett sätt så att dricksvatten- och avloppsförsörjningen upprätthålls på ett bra sätt över tiden. För detta arbete krävs resurser för tillsyn.

6 Frågeställningar att klarlägga

Vid en workshop tillsammans med i projektet medverkande kommuner diskuterades problem och hinder, som bör uppmärksammas vid inskränkning av verksamhetsområde. Inför mötet hade alla ombetts att fundera över två exempel från kommunen där frågan om inskränkning av verksamhetsområde är/har varit aktuell. I Bilaga 1 redovisas en sammanställning över de exempel som utgjorde underlag till diskussionen.

Utifrån exemplen och kunskapssammanställningen avseende de juridiska förutsättningarna identifierades ett antal frågeställningar som är viktiga att ta i beaktande i samband med genomförandet av en inskränkingsprocess. Diskussionen från workshoppen summerades till ett antal perspektiv med tillhörande aspekter, dessa redovisas i tabell 6.1 nedan.

I texten som följer efter tabellen för vi ett resonemang kring de olika frågeställningarna. Texten gör inte anspråk på att vara heltäckande utan ska snarare ses som en hjälp till att tydliggöra osäkerheter som kan finnas vad gäller inskränkning av verksamhetsområden. Det är frågor som vi anser att kommunen behöver ha beredskap för vid hantering av en inskränkingsprocess enligt § 9.

Tabell 6.1 Olika perspektiv att beakta vid inskränkning av verksamhetsområde.

Perspektiv	Aspekt
§ 6 och § 9	Dricksvattenkvalitet Känslig recipient Befintligt verksamhetsområde Bebyggelsestorlek, täthet Befolkningsmängd och -utveckling
Detaljplan	Säkerställa att frågan hanteras
Teknik	Enskilda anläggningar Gemensamhetsanläggningar Vad är konsekvensen av att upprätthålla befintliga anläggningar?
Servicenivå	Funktionskrav V+A, enskilda anläggningar v/s allmän VA Rättviseaspekter Likabehandling Politiska dimensioner
Ekonomi	Kostnad/intäktsanalys Kalkylperiod VA-huvudmannen Fastighetsägare Oberoende värdering, befintliga anläggningar Taxeringsvärde/marknadsvärde
Juridik	Avtal (process och dokument) Övergångsbestämmelser/garantier Särtaxa Om inte alla är överens?

6.1 Klargörande om förutsättningar enligt Lag om allmänna vattentjänster är uppfyllda

Frågan om behovet av allmänna vattentjänster föreligger eller ej är av central betydelse, och behöver klargöras i ett tidigt skede. Innan beslut om att inskränka ett område ska kommunen utvärdera om bebyggelsen omfattas

av skyldighet att ordna vattentjänsterna enligt lagens § 6. Om skyldighet att ordna vattentjänsterna enligt § 6 gäller i området, är inskränkning inte aktuellt.

Bedömningen ska ta ställning till att det ”uppenbart” inte föreligger ett behov enligt § 6. Vår tolkning är att det ska finnas marginaler i bedömningen så att man inte riskerar att komma till olika resultat beroende på vem som utför bedömningen, eller om förändringar (som kan anses vara rimliga) sker i den aktuella bebyggelsegruppen.

Är det uppenbart att ett behov av allmänna vattentjänster inte föreligger enligt § 6 lag om allmänna vattentjänster?

Med utgångspunkt från förarbetena till 1955 års hälsoskyddslag så kan bebyggelse i ett ”större sammanhang” anses utgöras av åtminstone 20–30 fastigheter. Är bebyggelsen gles eller förhållandena för enskilda lösningar på annat sätt gynnsamma kan storleken öka, liksom tvärtom minska om förhållandena är ogynnsamma (exempelvis kvaliteten på råvatten är dålig, tillgången begränsad, eller recipienten känslig).

Är bebyggelsen betydligt mindre, eller om den till betydande utsträckning är obebyggd, är det därmed rimligt att ett behov enligt § 6 inte anses föreligga.

Miljö- och hälsoskyddskontoret bör dock ge ett utlåtande kring om det finns behov ur hälso- eller miljösynpunkt som trots detta motiverar en allmän VA-anläggning.

Är det uppenbart att ett behov av allmänna vattentjänster inte kommer att uppkomma inom överskådlig tid?

I och med att lagstiftaren använder begreppet ”uppenbarligen inte behöver omfattas av det större sammanhang som avses i § 6” innebär det att bedömningen av behovet inte ska påverkas om förhållandena för någon eller några fastigheter ändras, eller att en samhällsutveckling kan förutses som påverkar bedömningen.

6.2 Tryggande av fastighetens vattentjänster

Om behovsbedömningen visar att det inte föreligger en skyldighet att ordna allmänna vattentjänster för den aktuella bebyggelsen, behöver en ersättningslösning ordnas för berörda fastigheter.

Vilken ersättningslösning är aktuell för berörda fastigheter?

En utredning behöver göras som visar på vilken teknisk lösning som blir aktuell. Eftersom förutsättningarna kan se olika ut för olika fastigheter behöver man studera olika lösningar, och kombinationer av lösningar.

En viktig fråga är om det ska vara egna lösningar för respektive fastighet, eller någon form av gemensamma lösningar. I det senare fallet bör man även utreda om (delar av) den befintliga VA-anläggningen kan överlätas och nyttjas även fortsättningsvis.

Kan obebodda fastigheter befrias från kravet på en ersättningslösning?

För ett befintligt hus med tidigare VA-installation är situationen något oklar. Vid prövning av en enskild avloppslösning utgår man från att den ska ha kapacitet för fem personer, och att boendet/nyttjandet för stunden inte har någon betydelse vid bedömningen. Det finns inget lagrum i miljöbalken att ge dispens från detta.

Man kan dock tänka sig att om fastigheten är obebodd, och under överskådlig tid kommer att vara obebodd samt saknar fungerande vattenförsörjning bör det vara möjligt att jämställa situationen med ett enklare hus utan indraget vatten. Här görs i regel bedömningen att det inte är skäligt att ställa krav på anläggning för BDT-vatten när det endast handlar om små volymer avlopp (från diskbaljor och liknande).

Man kan också tänka sig att göra bedömningen att verksamheten (boende) har upphört, och att det därigenom inte finns behov av avlopp trots att husets standard medger boende.

Det behöver emellertid säkerställas att det inte uppstår en situation där man regelbundet börjar vistas i en tidigare obebodd fastighet och att ett avloppsvatten uppkommer utan att en godkänd avloppslösning ordnats.

Vad kostar den framtida VA-lösningen?

Investerings- och driftkostnadsberäkningar behöver tas fram. Enligt förarbeten till lag om allmänna vattentjänster ska kalkyler utföras för "överskådlig tid". Vi bedömer att detta motsvarar en tidsperiod som innefattar åtminstone en återinvestering av den enskilda anläggningen efter att anläggningarnas livslängd löpt ut. I praktiken innebär det minst en 30 års kalkylperiod.

Vad kostar det att fortsätta driva den allmänna anläggningen?

Även om förutsättningar för inskränkning av verksamhetsområdet föreligger, så måste man kunna motivera att en inskränkning innebär en "nödvändig kostnad" för VA-kollektivet. En inskränkning måste kostnadsmässigt vara mer fördelaktig för den ska kunna motiveras, även om skyldigheten enligt § 6 lag om allmänna vattentjänster inte föreligger.

För att visa detta kan det bli aktuellt att redovisa olika handlingsalternativ, exempelvis fortsatt drift och upprustning av befintlig anläggning respektive ombyggnad av befintlig anläggning så den är mer anpassad till bebyggelsestrukturen.

Även dessa olika alternativ kostnadsberäknas över lång tid med avseende på både investering och drift. För att kunna göra relevanta jämförelser väljs samma kalkylperiod som för den framtida VA-lösningen.

Kan inskränkning av verksamhetsområde motiveras utifrån ekonomiska argument, och anses utgöra en nödvändig kostnad för VA-kollektivet?

Skäligheten måste alltid bedömas med beaktande av lokala förhållanden, där de olika handlingsalternativen ställs mot varandra. Det gäller för både

alternativet att driva verksamheten vidare som i dag och att genomföra en inskränkning av verksamhetsområdet. Det handlingsalternativ man väljer får inte kostnadsmässigt vara väsentligt dyrare än alternativet. Då kan det vara tveksamt om det valda alternativet utgör en nödvändig kostnad enligt lagen om allmänna vattentjänster.

Kostnaderna för utredningsarbete i syfte att säkerställa ersättningslösningar för berörda fastigheter är en nödvändig kostnad att ta för att i ett senare skede kunna bli av med onödiga driftskostnader.

Konsekvenser för enskilda fastighetsägare

En jämförelse görs av de faktiska kostnader som de olika alternativen medför. För fastighetsägarna behöver resultatet redovisas som egna investeringar och driftkostnader och ställas mot de anläggningsavgifter som återbetalas.

Enligt förarbetena måste kostnadskalkylen vara gynnsam för brukarna, det ska göras sannolikt att de enskilda lösningarna under överskådlig tid kommer att kunna drivas vidare till lägre kostnad än en fortsatt drift av den allmänna anläggningen.

Eventuellt kan det finnas skäl att redovisa hur en särtaxa för bruksavgifter skulle kunna se ut för aktuell bebyggelse, och om förutsättningar bedöms finnas för införande av särtaxa. Se vidare under avsnitt 6.8.

6.3 VA-lösning

Inom en bebyggelsegrupp kan olika kombinationer av lösningar bli aktuella inom olika delar av området. I arbetet har vi inte haft möjlighet att belysa alla tänkbara kombinationer. Ett par typområden har identifierats, och utifrån dessa diskuteras hur bedömning enligt § 9 lag om allmänna vattentjänster kan göras och olika lösningar som kan bli aktuella.

Liten bebyggelsegrupp med mindre än 15 fastigheter

- Boende i ett fåtal fastigheter
- Fritidsboende i fåtal fastigheter
- Avstånd till annan bebyggelse långt.

Det är tveksamt redan vid inrättandet om krav enligt § 6 (eller motsvarande lagstiftning vid tidpunkten) uppfylls. Genom att boendegraden är låg föreligger sannolikt inte behov i nuläget, om inte särskilt svåra förhållanden råder avseende möjligheter att ordna enskild VA-försörjning, eller särskilt känsliga recipienter.

Krav enligt § 9 är därmed sannolikt uppfyllda.

Bebyggelsegrupp med 20-30 fastigheter

- Boende i färre än 50 % av fastigheterna.
- Äldre befolkning.
- Utflyttning.
- Inget fritidsboende

Troligen finns ett behov enligt § 6 vid inrättandet. Genom att boendegraden är låg föreligger sannolikt ej behov i nuläget, om inte särskilt svåra förhållanden råder avseende möjligheter att ordna VA, eller särskilt känsliga recipienter. Kritisk fråga är om det är ”uppenbart” att behov enligt § 6 inte föreligger. Genom att det sker en utflyttning, och att det inte finns något tecken på inflyttning eller etablering av fritidsboenden så bedöms det som ej sannolikt att boendeförhållandena skulle utvecklas så att ett behov enligt § 6 skulle uppstå inom överblickbar tid.

Krav enligt § 9 är därmed sannolikt uppfyllda.

Större bebyggelsegrupp med 40-50 fastigheter

- Boende i färre än 50% av fastigheterna.
- Äldre befolkning.
- Utflyttning.
- Inget fritidsboende

Sannolikt behov enligt § 6 vid inrättandet. Genom att boendegraden är låg föreligger sannolikt ej behov i nuläget, om inte särskilt svåra förhållanden råder avseende möjligheter att ordna VA, eller särskilt känsliga recipienter. Avfolkningen innebär att boendestrukturen är glesare än bebyggelsen indikerar. Kritisk fråga är om det är ”uppenbart” att behov enligt § 6 inte föreligger. Genom att man är inom/i närheten av det antal fastigheter (20–30) som rättspraxis utgår ifrån vid tolkning av begreppet ”större sammanhang” så kan mindre förändringar i boende och bebyggelseförhållanden leda till annan slutsats.

Krav enligt § 9 är därmed ej med säkerhet uppfyllda.

Vilken lösning blir aktuell om verksamhetsområdet inskränks?

Om de bebodda fastigheterna är samlade inom en geografisk del av bebyggelsen kan det finnas förutsättningar för gemensamma VA-lösningar. För spridda fastigheter är troligen enskilda lösningar vanligtvis mer fördelaktiga.

Om befintligt allmänt ledningsnät är användbart kan detta utgöra en del av en framtida gemensamhetsanläggning. Då blir den geografiska spridningen mindre avgörande. ”Döda delar” av befintligt nät kan behöva tas ur drift, och dimensioner minskas genom reliningsåtgärder.

Beroende på förhållandena kan olika systemstruktur väljas för vatten- respektive avloppsförsörjning.

Om gemensamhetsanläggningar är aktuella behöver produktionsanläggningar såsom vattenverk och avloppsrening ordnas. Om delar av befintliga allmänna anläggningar, efter eventuella anpassningar, nyttjas kan det vara fördelaktigt. Annars behöver nya anläggningar lokaliseras och anläggas.

I figur 6.1 nedan redovisas en fiktiv situation och en möjlig struktur för gemensamhetsanläggningar i en bebyggelsegrupp motsvarande exemplet med 40–50 fastigheter.

Figur 6.1 Schematisk illustration. Fiktiv bebyggelse motsvarande exempel nr 3. Röda kryss markerar obebodda fastigheter. Blåa cirklar föreslagna gemensamhetsanläggningar.

Grupper med fyra eller fler bebodda fastigheter föreslås som gemensamhetsanläggningar. I den fortsatta dialogen med fastighetsägare kan ytterligare fastigheter knytas till dessa om intresse finns och kostnadsbilden är realistisk. Den fortsatta processen får utvisa vilka grupperingar som slutligen blir aktuella.

Övriga fastigheter föreslås försörjas med enskilda lösningar.

Gemensamhetsanläggningar

VA kan organiseras på olika sätt och innehålla olika tjänster och tekniklösningar. VA-guiden är en kunskapsbank med inriktning mot små avlopp, dagvatten och VA-planering. I VA-guiden Rapport 2017:1 redovisas olika sätt att organisera VA, se tabell 6.2 nedan.

Tabell 6.2 Olika former för att organisera VA i områden där gemensamhetsanläggningar (ga) kan vara aktuella. Källa: Försättningsprojekt Gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp VA-Guiden Rapport 2017:1 (2017)

	Vatten	Avlopp	Kommentar
Anslutning till central allmän VA-anläggning - Ga för ledningsnät, ej produktion och rening	Ga	Allmän	Mindre vanligt, ofta både dricksvatten och avlopp om allmänt VA
	Allmän	Ga	Mindre vanligt, ofta både dricksvatten och avlopp om allmänt VA
	Ga	Ga	Vanligt att både dricksvatten och avlopp ingår i avtalslösning
	Allmän	Allmän	Ej aktuellt med Ga i detta fall
Lokal anläggning för flera fastigheter - Ga för ledningsnät samt produktion och/eller rening	Ga	Allmän	Mindre vanligt, ofta både dricksvatten och avlopp om allmänt VA
	Allmän	Ga	Ganska vanligt, t ex sommarvatten i fritidshusområden
	Ga	Ga	Vanligt
	Allmän	Allmän	Ej aktuellt med Ga
Enskild anläggning för en fastighet - Ga för ledningsnät, produktion eller rening	Ga	Enskild	Vanligt med gemensamt vatten och enskilda avloppsanläggningar
	Enskild	Ga	Relativt vanligt för anläggningar med mindre antal fastigheter som samverkar
	Allmän	Enskild	Ej aktuellt med Ga

Erfarenheterna från de deltagande kommunerna var att det genomgående varit aktuellt med enskilda lösningar för enskilda fastigheter. Inga gruppvisa lösningar hade diskuterats och än mindre hade några initiativ till att bilda gemensamhetsanläggningar varit aktuella. Den samstämmiga synen var att bildande av gemensamma lösningar ses som en komplicerande faktor som minskar sannolikheten att komma framåt i processen.

6.4 Genomförandefrågor

Politisk förankring

Eftersom utredningsinsatsen kan bli förhållandevis omfattande, föreslås att huvudmannen inledningsvis gör en enklare bedömning och redovisar för politikerna. Det ger en återkoppling på om det finns politisk vilja att driva processen vidare. Det ger samtidigt tillfälle att ta upp en diskussion om att eventuellt finansiera ej nödvändig VA-försörjning med skattemedel istället.

Om det finns en fastställd VA-plan där frågan analyserats och där det uttryckts behov av inskränkning av verksamhetsområde (eller behov att utreda frågan) kan det underlätta i den politiska förankringen.

Information och överenskommelser med fastighetsägare

Troligen kan en inskränkning drivas igenom i strid mot fastighetsägares vilja, men förarbetena är svårtolkade kring detta. Det finns en otydlighet om inskränkning kräver att VA-huvudman och fastighetsägare kommit överens om detta innan beslut. All erfarenhet pekar dock på att liknande förändringsprocesser gynnas av tidig information och tät dialog.

Processen att inrätta gemensamhetsanläggningar och bilda samfälligheter tar tid, men är nödvändig då det är en del av de juridiska personer som kan bli aktuella avtalsparter, och som faktiskt ska ansvara för de nya anläggningarna.

Kan man säkerställa bildandet av en gemensamhetsanläggning?

Om det är aktuellt att fastigheterna övertar (del av) befintlig VA-anläggning behöver den förvaltas i gemensam regi. Vid inrättning av gemensamhetsanläggning enligt anläggningslagen krävs att nyttan (i första hand ekonomisk nytta) för de berörda fastigheterna ska vara stor. Om inrättande sker i strid med enskild ägares vilja krävs även att allmänintresset ska vara stort. Om detta är fallet medför det ofta att även kriterier för allmän VA är uppfyllda. Om bebyggelsegruppen är liten och inte omfattas av § 6 lag om allmänna vattentjänster är sannolikheten större att ett bildande kan fullföljas för samtliga berörda fastigheter.

Beredning av beslut i kommunfullmäktige

Genomförandet förutsätter att kommunen fattar det nödvändiga beslutet om inskränkning. Sannolikheten att beslutet överklagas bedöms många gånger vara stor. Med en väl genomarbetad analys och ett bra beslutsunderlag där behov och ekonomiska förutsättningar redovisas utifrån VA-kollektivets och fastighetsägarnas perspektiv, och där man haft information och dialog med berörda fastighetsägare, kan risken för överklagan minskas.

Avtalsfrågor

Beslutet om inskränkning av verksamhetsområde kräver i sig inget ytterligare avtal. I beslutet inkluderas lämpligen att anläggningsavgift enligt nuvarande taxa återbetalas.

Överenskommelse (avtal) med fastighetsägare behöver dock tecknas om vilken ersättningslösning som VA-huvudmannen åtar sig att anlägga, och vilka delar av den allmänna anläggningen som ska övergå till fastighetsägare/samfällighet, och att VA-huvudmannen har rätt att avräkna kostnaden för anläggande mot den återbetalning som sker.

I avtalet ska regleras hur värdering sker av eventuellt överlåtna (delar av) befintliga anläggningar.

Eventuellt avtalas även om att VA-huvudmannen åtar sig att åtgärda vissa typer av fel under en övergångsperiod (garantiåtagande).

6.5 Detaljplan

Påverkar detaljplaner förutsättningarna för en inskränkning?

Det är möjligt. Om detaljplanen föreskriver allmän VA-försörjning krävs en ändring av detaljplanen.

Kan detaljplanen underlätta en inskränkning?

I detaljplan kan föreskrivas att VA ska försörjas med gemensamhetsanläggning vilket innebär att den prövning som sker vid inrättandet/förrättning av en gemensamhetsanläggning förenklas. Ur praktisk synvinkel så kommer dock uppfyllandet av detta krav inte att provas förrän någon fastighetsägare söker bygglov.

Detaljplanen som sådan säkerställer inte att en gemensamhetsanläggning verkligen bildas. Ansvar att bilda gemensamhetsanläggning faller istället på den enskilda fastighetsägare som först söker bygglov, vilket eventuellt inte kan anses vara rimligt. Om kommunen är fastighetsägare i området kan kommunen dock ta initiativ till en sådan process.

6.6 Övrigt

Har en fastighet som tidigare ingått i verksamhetsområde anledning att förvänta sig en annan nivå på vattentjänsterna än övriga fastigheter i kommunen som har enskild VA?

Nej inte ur juridisk synvinkel. Likställighets- och nyttoprincipen gäller.

Av politiska skäl kan det bedömas lämpligt/nödvändigt att den nya lösningen inte uppfattas som en försämring – det får dock inte innebära en särbehandling av vissa fastigheter i förhållande till andra.

Miljöförvaltningen kan inte ställa andra krav på enskilda anläggningar än i kommunen i övrigt utifrån det faktum att berörda fastigheter tidigare varit försörjda med allmän VA.

Kan kommunen (som ett alternativ till inskränkning) uppfylla sitt ansvar enligt § 6 lag om allmänna vattentjänster genom "enskilda tekniska lösningar" i allmän regi?

Ja, enligt förarbetena är "enskild teknik under allmänt underhållsansvar" ett möjligt alternativ. Lagen om allmänna vattentjänster är teknikneutral, och rättspraxis finns att anläggningar på fastighetsmark som är nödvändiga för den enskilda fastighetens nyttjande av den allmänna anläggningen också kan betraktas som en del av den allmänna anläggningen. (LTA-stationer, vattenmätare).

Om enskilda lösningar i allmän regi är kostnadsmässigt gynnsamt kan man hävda att andra, mer traditionella, lösningar inte uppfyller kraven för nödvändiga kostnader.

VA-huvudmannen har i detta fall ett driftansvar för dessa "enskilda anläggningar" om de ingår i den allmänna anläggningen.

6.7 Servicenivå - konsekvenser för fastighetsägare

Kommer servicenivån att förändras för den enskilda fastigheten vid en inskränkning?

Fastighetsägaren blir själv ansvarig för sin VA-försörjning, eventuellt via medlemskap i samfällighet som förvaltar en gemensamhetsanläggning.

Tekniskt kan en gemensamhetsanläggning likna en allmän anläggning och för den enskilda fastighetsägaren är lösningarna jämförbara. Skillnaden är att man som medlem i en mindre samfällighet får räkna med att på något sätt delta i föreningens arbete. Samfällighetsföreningen har sällan samma kompetens när det gäller tekniska och driftmässiga frågor vilket kan göra att man har svårt att upprätthålla en bra och effektiv drift.

Om det finns en brunn med god vattenkvalitet, och tillräcklig kapacitet kan man förvänta sig en jämförbar tillgång på bra dricksvatten. Man får dock inte tillgång till samma regelbundna kvalitetskontroll som en allmän försörjning. Moderna pumpar är tillförlitliga, men vid eventuellt tekniskt problem vilar det på fastighetsägaren (samfälligheten) att själv ordna detta. Om det krävs någon form av beredning av vattnet ökar kraven på tillsyn och driftåtgärder, liksom tekniskt kunnande och engagemang.

Avloppsreningstekniker som markbädd eller infiltration är förhållandevis enkla driftmässigt. Tillsyn och kontroll krävs dock regelbundet. Ett mekaniskt reningsverk med kemisk eller biologisk rening är mer komplicerat, och kräver normalt ett driftavtal med sakkunnig firma.

Många av problemen som beskrivits ovan kan dock uppkomma även för en allmän anläggning. Är det långa transportavstånd blir tillsynen ofta eftersatt vilket kan påverka servicenivån negativt. Om anläggningen är överdimensionerad leder det till svårigheter att upprätthålla önskad servicenivå. I samband med beslut om inskränkning bör därför samtliga dessa aspekter värderas mot varandra.

Kan kommunen förväntas upprätthålla den avsedda servicenivån i aktuella områden?

Även med en bibehållen allmän VA-anläggning finns ett antal uppenbara risker att den avsedda servicenivån kan vara svår att upprätthålla. En minskande befolkning och en med tiden överdimensionerad anläggning skapar en rad risker för VA-försörjningen.

- Minskad vattenomsättning med ökade uppehållstider ökar risken för otjänligt vatten.
- Minskade flöden i avloppsnätet kan leda till sedimenttillväxt och igen-sättning, svavelväteproblem, ofullständig rening i reningsverk

Kostnaden för att anpassa anläggningen till dessa ändrade förhållanden kan ifrågasättas, om behov av verksamhetsområde inte föreligger och inskränkning kan genomföras till en väsentligt lägre kostnad.

6.8 Ekonomi

Vilken kostnadskalkyl måste tas fram?

Kommunen behöver bestämma sig för om inskränkningen verkligen är värd kostnaderna för att genomföra den. Som tidigare redogjorts i kapitel 4.4 framgår det av förarbetena till lagen att kommunen måste ha en kostnadskalkyl för att motivera ny ordning för VA-försörjningen för de fastigheter som kommer att omfattas av inskränkningen.

Alternativen som ska ställas mot varandra är:

Alternativ 1 Driva befintlig anläggning vidare

Alternativ 2 Anpassa befintlig anläggning till en mindre anläggning

Alternativ 3 Inskränka verksamhetsområdet

För vart och ett av alternativen bör en kostnadsberäkning tas fram för att kunna jämföra i vilken mån kostnaderna för att driva den allmänna VA-verksamheten väsentligt överstiger vad det skulle ha kostat att i stället för inskränkningen driva verksamheten vidare som förut. I förarbetena framgår också att även för brukarna måste kostnadskalkylen vara gynnsam.

Kostnader (ökningar/minskningar) som minst bör inkluderas i bedömningen sammanfattas i tabell 6.3.

Tabell 6.3 Exempel på kostnader som minst bör inkluderas.

VA-huvudman	Fastighetsägare
Tillbakabetalning anläggningsavgift	Återbetalning
Anläggningskostnad nya anläggningar inklusive utredning och projektering, plankostnader	Ny anläggning
Avveckling/rivningskostnader	Framtida driftkostnader
Minskade driftkostnader	Framtida förnyelse
Minskade intäkter från brukningsavgifter	Miljöinspektion
Minskade administrativa kostnader	Förändrat värde på fastigheterna (marknad/taxering)

I kostnadsbedömningen måste även hänsyn tas till den förväntade befolkningsutvecklingen, och andra omvärldsfaktorer som kan påverka kostnaderna. I bilaga 2 ges förslag på hur en kalkyl för kostnadsbedömning kan göras. Där ges förslag på uppställning för att bedöma kostnader för VA-huvudman därefter visas bedömda kostnader för fastighetsägaren.

Värdering av befintliga anläggningar

Nej, det behövs inte. Värdet av överlättna anläggningar bör inte tas upp. Bokförda värden för utrangerade anläggningar behöver dock justeras.

Vad får en ny VA-lösning kosta för den enskilda fastighetsägaren?

Om man ska påtvinga fastighetsägare en lösning som ersätter den allmänna ska denna lösning vara billigare. Om kostnaden för en ersättningsanläggning överstiger den återbetalda anläggningsavgiften ska VA-huvudmannen därför stå för den överskjutande kostnaden. Beslut om ersättning behöver baseras på långsiktiga kalkyler.

Vad får en ny VA-lösning kosta för VA-huvudmannen?

VA-huvudmannen måste kunna visa att avveckling av verksamhetsområde, lösa ut anslutna fastighetsägare och ordna med ersättningslösningar är väsentligt billigare än att behålla verksamhetsområde. Långsiktiga kalkyler krävs. Gränsen för vad som kan anses väsentligt billigare är enligt vår kännedom inte klarlagd.

Särtaxa brukningsavgifter

Ofta är kostnaderna för att tillhandahålla vattentjänsterna avvikande hög i den bebyggelse som är aktuell för inskränkning. Möjligen finns det förutsättningar för att särskild brukningstaxa ska tillämpas för en del av dessa bebyggelseområden.

En förutsättning för detta är att den avvikande kostnadsbilden är ”beaktansvärd” samt att merkostnaden orsakas av särförhållanden som är ”unika” för kommunen i övrigt. Det är oklart om gles bebyggelse och avfolkning är tillräckliga särförhållanden, särskilt om det finns mer än ett eller ett par sådana områden i kommunen.

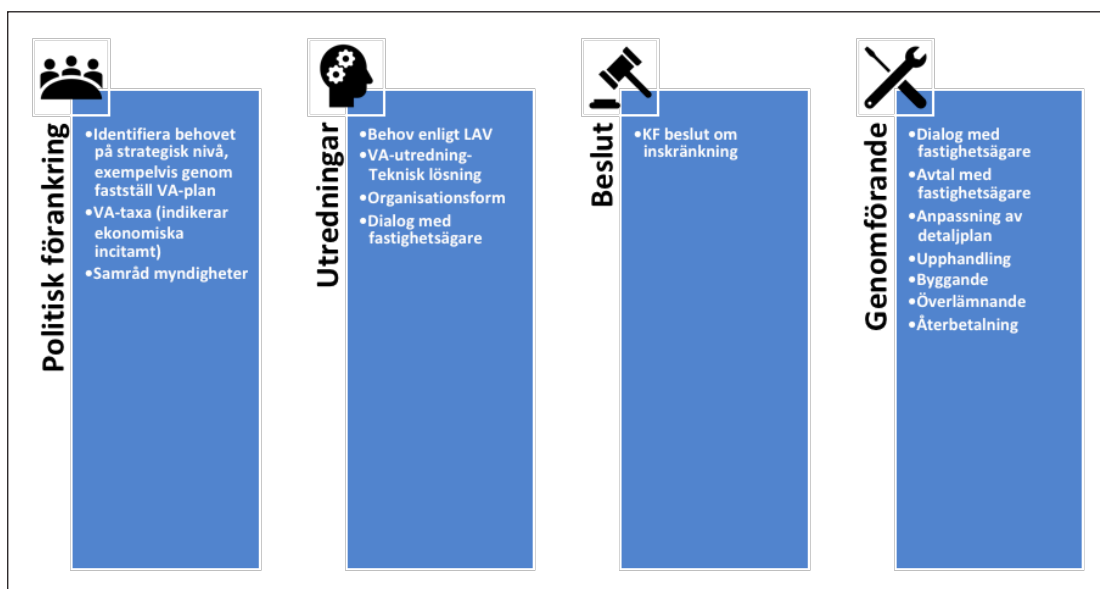
En framräknad särtaxa kan vara ett illustrativt exempel på vad VA-försörjningen kostar i jämförelse med övriga VA-kollektivet. Även om kraven för att införa en särtaxa inte uppfylls, belyser den situationen och kan underlätta motiveringen att övriga VA-kollektivet inte självklart ska finansiera en VA-försörjning man inte har skyldighet att ordna.

En framräknad särtaxa kan också användas för att tydliggöra att alternativet med inskränkning av verksamhetsområdet är ekonomiskt gynnsamt för berörda fastighetsägare.

7 Förslag på arbetsprocess

Projektets syfte var att lyfta osäkerheter som kommuner upplever i samband med beslut om inskränkning av verksamhetsområde enligt § 9. Då det till stor del saknas erfarenheter och rättspraxis inom området har det inte varit möjligt att formulera specifika råd för att hantera problematiken. Då behovet av vägledning är stort har vi ändå försökt oss på att ge förslag till sätt att gå till väga för att driva en arbetsprocess för en kommun.

I ett första steg presenteras ett förslag på en modell för att tydliggöra arbetet från start till mål, se figur 7.1. Därefter följer en beskrivning av de aktiviteter som kan vara aktuella att genomföra. Dessa utgår från de slutsatser som framkommit i kapitel 6.

Figur 7.1 Förslag på modell på arbetsprocess.

Politisk förankring

För att skapa förutsättningar att uppnå en politisk förankring behöver ett antal faktaunderlag tas fram. Underlagen ska i detta skede vara översiktliga, ej alltför detaljerade och omfattande.

- Steg 1 – Visa att det inte är något juridiskt problem enligt § 6 eller § 9, beskriv hur områden valts ut/inventerats
- Steg 2 – Visa att det är en starkt avvikande kostnadsbild för att försörja området.
- Steg 3 – Visa på eventuella svårigheter att uppfylla kvalitetskrav på anläggningen (dricksvattenkvalitet, avloppsrening)
- Steg 4 – Konsekvensanalys för kommunen, fastighetsägaren, VA-huvudmannen

Utredningar

När det finns ett politiskt ställningstagande fördjupas utredningsarbetet. Framförallt utvecklas beskrivning av tekniska lösningar och organisationsform. Detta förutsätter en dialog med berörda aktörer såsom fastighetsägare och myndigheter.

En viktig del i utredningsarbetet är en (långsiktig) ekonomisk analys som visar att inskränkningen inte är ogynnsam för berörda fastighetsägare, och samtidigt fördelaktig för VA-kollektivet.

Beslut

Om resultatet av utredningarna visar att förutsättningar för inskränkning av verksamhetsområde är uppfyllda enligt resonemang i kapitel 6, tas förslag till beslut fram.

Genomförande

När beslut har fattats verkställs genomförandet. För denna del i processen saknas erfarenheter och vägledning. För flera av frågeställningarna krävs juridiska avvägningar som kan vara svåra att driva för en enskild kommun. Detta arbete kan underlättas genom branschvisa rekommendationer eller myndighetsvägledning.

I kapitel 8 ges förslag på frågeställningar som behöver utredas vidare.

8 Kvarstående frågor

Hur hanteras obebodda fastigheter?

Det finns en del kvarstående frågor kring möjligheterna att ej tillhandahålla ersättningslösningar för obebodda fastigheter. Sett ur fastighetsägarens synvinkel finns det för en sådan fastighet ofta inget behov av avloppsanläggning. För VA-huvudmannen är det däremot av stor betydelse om ersättningslösningar behöver ordnas även för dessa fastigheter.

Eftersom fastigheter normalt ska ha en fungerande avloppsanläggning dimensionerad för 5 personer, oberoende av hur fastigheten nyttjas för stunden krävs någon form av särskild bedömning i dessa fall. Annan bedömning kan eventuellt göras i följande situationer:

- om vattenförsörjningen har upphört så uppkommer inget avloppsvatten och därmed är det inte skäl att ställa krav på en normal avloppsanläggning.
- om huset är i sådant skick att det klassas som obeboeligt kan man med detta som grund fatta beslut om att det inte är i behov en avloppsanläggning.
- efter utredning kan man möjligen komma fram till att verksamheten (boende) upphört, även om husets skick medger detta och med detta som grund besluta att krav ej föreligger att ordna avlopp.

Samtliga av dessa förfaranden bygger på hur tillsynsmyndigheten (miljökontoret) tolkar och tillämpar lagstiftningen, och vi ser att det vore värdefullt med ett tydliggörande kring vad som är möjligt och lämpligt i dessa situationer.

Hur hanteras obebyggda fastigheter?

Dessa fastigheter kan inte ställa krav på någon ersättningslösning. De hanteras på samma sätt som obebyggda fastigheter hanteras i övrigt inom kommunen.

Om anläggningstaxa erlagts för obebyggd fastighet återbetalas erlagd avgift enligt gällande VA-taxa.

Juridiska frågor

Det behöver utredas vidare i vilken ordning besluten ska fattas. Kan man fatta beslut som gäller under förutsättning att nästa beslut i kedjan fattas på visst sätt?

Kommunens beslut om inskränkning förutsätter normalt att VA-huvudman och fastighetsägare kommit överens om godtagbara ersättningslösningar. Däremot är förarbetena otydliga avseende om en för fastighetsägarna gynnsam ekonomisk kalkyl är en tillräcklig förutsättning för att fatta beslut om inskränkning i strid mot fastighetsägarnas vilja.

Administrativ hantering

Eventuellt behöver avtal innefatta att VA-huvudmannen åtar sig att åtgärda vissa typer av fel under en övergångsperiod (motsvarande ett garantiåtagande).

Andra övergångsbestämmelser?

I fastighetsregistret finns uppgifter om allmän respektive enskild VA.

Hur uppdateras sådan info, och vem är ansvarig för att göra detta?

Bildandet av gemensamhetsanläggningar

VA-guiden har gjort ett arbete som tydliggör processen vid inrättande av gemensamhetsanläggningar när gemensamma VA-lösningar är aktuella.⁵

Detta arbete är inte direkt applicerbart på den aktuella situationen när inskränkning sker av ett inrättat verksamhetsområde. Det behövs ett fortsatt arbete för att bättre beskriva processen i detta fall.

---

⁵ Gemensamhetsanläggningar för VA - en del i genomförandet av kommuners VA-planer. VA-guiden Rapport 2016:1. Fortsättningsprojekt Gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp, VA-guiden Rapport 2017:1.

9 Pågående översyn av lagstiftningen

Tre statliga utredningar som berör frågeställningar kring vattentjänster har nyligen redovisats.

Av intresse för denna utredning är det i första hand SOU 2018:34 ”Vägar till hållbara vattentjänster” som bedöms kunna påverka frågan om inskränkning. Utredningen föreslår en komplettering av § 6 i syfte att förtydliga hur begreppet ”behov av allmänna vattentjänster för bebyggelse i ett större sammanhang” ska tolkas och öppna upp för en mer flexibel (och förutsägbar) tillämpning.

Detta får eventuellt en direkt återverkan på hur § 9 kan tolkas och tillämpas.

Klimatanpassningsutredningen ”Vem har ansvaret” SOU 2017:42 och Dricksvattenutredningen ”En trygg dricksvattenförsörjning” SOU 2016:32 har båda lämnat betänkande som inte bedöms påverka frågan om inskränkning.

10 Källor

Marie Albinsson et al., 2016. Gemensamhetsanläggningar för va - en del i genomförandet av kommuners va-planer, VA-guiden Rapport 2016:1.

Marie Albinsson et al., 2017. Fortsättningsprojekt Gemensamhetsanläggningar för vatten och avlopp., VA-guiden Rapport 2017:1.

SOU 2018:34 ”Vägar till hållbara vattentjänster”

prop. 2005/06

SOU 2004:64 del 2, VA-lagöversyn

Lag om allmänna Vattentjänster (2006:412)

Bilaga 1. Typområden

Ljusdal Vatten

	Fakta	Hovra	Sandsjö
		ARV slamavskiljning. Ej renvatten. 8 fastigheter anslutna, 6 folkbokförda. Bara 1-2 familjshus.	Ren- och spillvatten. 7 fast anslutna spill, 19 fast anslutna renv. 7 pers folkbokförd i byn. ARV: Slamavskiljning, VV pH-just, UV-ljus, Mn-avskiljning, Fluoridavskiljning. Bara 1-2 familjshus.
1. Bebyggelsestyp av samhälle, historik, befolkningsutveckling	a. När byggdes VA ut? Hur finansierades utbyggnadsbidrag, kommunen, verksamhet (tex bruksmiljö), avgifter? Okänd finansiering.	Det är oklart varför detta är en gemensamhetsanläggning. Varför just bara dessa fastigheter är anslutna. Tillhörde Färila kommun innan kommunsammanslagning. Ingen detaljplan	Okänd finansiering. Äldsta registrerade ledning 1976. Anlades i regi av Los kommun innan kommunsammanslagning. Kommunarkiv i Los har brunnit upp. Ingen detaljplan
	b. Finns övrig samhällsservice i området?	Nej	Nej
	c. Avstånd från större centralort/VA-system- är det landsbygd eller glesbygd?	27 km till Ljusdal, där driftpersonal är stationerad. I Färila, ca 12 km finns affär, äldreboende, skola, vårdcentral mm.	80 km till Ljusdal, där driftpersonal är stationerad. I Los, ca 20 km finns affär, äldreboende, skola, vårdcentral mm.
2. Har frågan diskuterats, inom förvaltning eller med politisk nämnd	a. Reaktionen, förhållningssätt	Diskuterats inom Ljusdal Vatten AB inkl styrelse. Uppdrag från KS 2012 att utreda hur inskränkning av VO ska ske	Diskuterats inom Ljusdal Vatten AB inkl styrelse. Uppdrag från KS 2012 att utreda hur inskränkning av VO ska ske
	b. Har man funderat över hur en avvecklingsprocess ska ske	Nej	Nej
	c. Varför har det inte genomförts? Vilka hinder har förutsetts?	Svårt att hantera opinion samt lösning för ersättning till fastighetsägarna.	Svårt att hantera opinion samt lösning för ersättning till fastighetsägarna.
3. Har man identifierat förslag på ersättningslösningar	a. Vilka utredningar har gjorts?	Inga utredningar	Inga utredningar
	b. Har man räknat på kostnader, vilka kostnader har inkluderats	Nej	Nej

Bräcke kommun

	Fakta	Dockmyr	Döviken
1. Bebyggelsetyp av samhälle, historik, befolkningsutveckling	a. När byggdes VA ut? Hur finansierades utbyggnadsbidrag, kommunen, verksamhet (tex bruksmiljö), avgifter? Okänd finansiering.	Ren- och spillvatten. 12 st fritidshusboende och 4 st permanentboende. Byggdes ut under slutet av 60-talet och i början av 70-talet. Finansiering genom statsbidrag. Ett gammalt stationssamhälle. Åldrande befolkning. Befolkningen minskar allt sedan 70-talet. Om anslutningsavgifter är erlagda eller inte känner vi inte till för tillfälligt. Ingen verksamhet bedrivs inom Dockmyr verksamhetsområde.	Spillvatten. 13 st fritidshusboende och 7 st permanentboende. Det finns en privat vattenförening för området. VA byggdes ut i början av 70-talet. Finansiering genom statsbidrag. Åldrande befolkning. Befolkningen minskar allt sedan 70-talet. Om anslutningsavgifter är erlagda eller inte känner vi inte till för tillfälligt. Ingen verksamhet bedrivs inom Döviken verksamhetsområde.
	b. Finns övrig samhällsservice i området?	Nej	Nej
	c. Avstånd från större centralort/VA-system- är det landsbygd eller glesbygd?	VA-systemet ligger i glesbygd. Avstånd till närmaste större samhälle/ VA-system är ca 3 mil.	VA-systemet ligger i glesbygd. Avstånd till närmaste större samhälle/ VA-system är ca 3 mil.
2. Har frågan diskuterats, inom förvaltning eller med politisk nämnd	a. Reaktioner, förhållningssätt	Frågan har diskuterats politiskt genom ett tjänstemannaförslag att försöka privatisera mindre områden. Hur skapas förutsättningarna för en VA-förening att ta över verksamheten, framförallt med en åldrande befolkning.	Frågan har diskuterats politiskt genom ett tjänstemannaförslag att försöka privatisera mindre områden. Hur skapas förutsättningarna för en VA-förening att ta över verksamheten, framförallt med en åldrande befolkning.
	b. Har man funderat över hur en avvecklingsprocess ska ske	Få ett igångsättningstillstånd av kommunstyrelsen, därefter förslag till berörda fastighetsägare.	Få ett igångsättningstillstånd av kommunstyrelsen, därefter förslag till berörda fastighetsägare alternativt att överföra kommunala anläggningar till befintlig vattenförening.
	c. Varför har det inte genomförts? Vilka hinder har förutsetts?	Det finns en politisk ovilja att ta dessa beslut. Hinder kan vara problemet att se en hållbar lösning för den/dem som tar över verksamheten. Att det är en åldrande befolkning.	Det finns en politisk ovilja att ta dessa beslut. Hinder kan vara problemet att se en hållbar lösning för den/dem som tar över verksamheten. Att det är en åldrande befolkning.
3. Har man identifierat förslag på ersättningslösningar	a. Vilka utredningar har gjorts?	Inga specifika utredningar har gjorts	Inga specifika utredningar har gjorts.
	b. Har man räknat på kostnader, vilka kostnader har inkluderats	Nej	Nej

Helsinge vatten

		Ryggabo	Lobonäs	Öjung
	Fakta	Vatten och Spillvatten BIOVAC Kemisk biologisk rening. 20 fastigheter anslutna 34 folkbokförda	Vatten och Spillvatten BIOVAC Kemisk biologisk rening. 28 fastigheter anslutna 21 folkbokförda	Vatten och Spillvatten BIOVAC Kemisk biologisk rening. 18 fastigheter anslutna 11 folkbokförda
1. Bebyggelsestyp av samhälle, historik, befolkningsutveckling	a. När byggdes VA ut? Hur finansierades utbyggnad- stadsbidrag, kommunen, verksamhet (tex bruksmiljö), avgifter? Okänd finansiering.	1969 är de äldsta anslutningsakterna skapade av Ovanåkers kommun. Okänd finansiering och utbyggnadsår	1965 är de äldsta anslutningsakterna skapade av Ovanåkers kommun. Okänd finansiering och utbyggnadsår	1965 är de äldsta anslutningsakterna skapade av Ovanåkers kommun. Okänd finansiering och utbyggnadsår
	b. Finns övrig samhällsservice i området?	Nej	Nej	Nej
	c. Avstånd från större centralort/VA-system-är det landsbygd eller glesbygd?	21 km till Edsbyn, där driftpersonal är stationerad finns affär, äldreboende, skola, vårdcentral mm.	44 km till Edsbyn, där driftpersonal är stationerad finns affär, äldreboende, skola, vårdcentral mm.	34 km till Edsbyn, där driftpersonal är stationerad finns affär, äldreboende, skola, vårdcentral mm.
2. Har frågan diskuterats, inom förvaltning eller med politisk nämnd	a. Reaktionen, förhållningssätt	Diskuterats allmänt inom HelsingeVatten. Inga politiska uppdrag att utreda inskränkning av VHT-område	Diskuterats allmänt inom HelsingeVatten. Inga politiska uppdrag att utreda inskränkning av VHT-område	Diskuterats allmänt inom HelsingeVatten. Inga politiska uppdrag att utreda inskränkning av VHT-område
	b. Har man funderat över hur en avvecklingsprocess ska ske	Nej	Nej	Nej
	c. Varför har det inte genomförts? Vilka hinder har förutsetts?	Negativ befolkningsutveckling, men inte kritiskt några fast boende hittills	Negativ befolkningsutveckling, men inte kritiskt några fast boende hittills	Negativ befolkningsutveckling, men inte kritiskt några fast boende hittills
3. Har man identifierat förslag på ersättningslösningar	a. Vilka utredningar har gjorts?	Inga utredningar	Inga utredningar	Inga utredningar
	b. Har man räknat på kostnader, vilka kostnader har inkluderats	Nej	Nej	Nej

Strömsunds kommun

		Silsjönäs	Stora Blåsjön	Bölen
	Fakta	12 fastigheter anslutna till vatten	4 fastigheter, vatten och avlopp	4 fastigheter anslutna till vatten
1. Bebyggelsestyp av samhälle, historik, befolkningsutveckling	a. När byggdes VA ut? Hur finansierades utbyggnad- statsbidrag, kommunen, verksamhet (tex bruksmiljö), avgifter? Okänd finansiering.	Byggdes ut i början av 70-talet. Finansiering genom statsbidrag. Landskommunen utökades 1952 och 1967 och uppgick 1974 i Strömsunds kommun.	Vattenverk i en före detta skola. Fastigheten ägs inte av kommunen. Enda turistområdet inom Strömsunds kommun. En annan del av byn har en gemensamhetsanläggning för vatten och kommunen ett avloppsverk.	2 permanentboenden och 2 fritidshus. En fastighet har djurhållning.
	b. Finns övrig samhällsservice i området?	Nej	Nej	Nej
	c. Avstånd från större centralort/VA-system-är det landsbygd eller glesbygd?	VA-systemet ligger i glesbygd. Avstånd till närmaste större samhälle, Backe (huvudort) ca 5 km.	VA-systemet ligger i glesbygd. Avstånd till närmaste större samhälle/ VA-system är ca 3 mil.	Bölen ligger ca 3,5 mil från Rossön (huvudort)
2. Har frågan diskuterats, inom förvaltning eller med politisk nämnd	a. Reaktioner, förhållningssätt	Frågan har inte väckts om avveckling.	Frågan har inte väckts om avveckling.	Beslut togs 2006 om att upplösa verksamhetsområdet för vatten och överföra ägorätten av vattenverket till Lars Jönsson som bedriver jordbruk i Bölen
	b. Har man funderat över hur en avvecklingsprocess ska ske	Nej	Nej. Idag ägs skolan av en förening så det skulle vara en möjlighet att den övertar vattenverket som ligger i deras hus. Hur vi gör med avloppet som är filterbäddar har vi inte resonerat om.	Ägorätten av vattenverk överförs till bonde och kommunen djupborrar vattenbrunnar till övriga abonnenter och överför sedan ägandet till dem. Så var förslaget 2006. Beslutet upphävdes 2009.
	c. Varför har det inte genomförts? Vilka hinder har förutsetts?	Inga utredningar har genomförts	Svårt att hitta avtal som styrker avveckling. Kommunens olika roller som VA-huvudman och fastighetsägare. Skolan lämnades över till ny ägare utan att övertagande av ARV och VV diskuterades.	Efter vidare undersökningar konstateras att djupborrning av brunnar till abonnenterna kan vara en osäker lösning med tanke på risken för fluorider även i det vattnet
3. Har man identifierat förslag på ersättningslösningar	a. Vilka utredningar har gjorts?	Inga specifika utredningar har gjorts	Inga specifika utredningar har gjorts.	Djupborrning av vattenbrunnar till abonnenterna förutom bonden. Senare beslöts att vattenverket i Bölen skulle byggas om så krav på dricks-vattenkvaliteten uppfylls. Under 2016 väcktes frågan om övertagande av bonden och att de anslutna skulle bilda en gemensamhetsanläggning, men en fastighet var emot det förslaget så därför gick vi inte vidare.
	b. Har man räknat på kostnader, vilka kostnader har inkluderats	Nej	Nej	Djupborrning till abonnenterna beräknades 2006 till ca 150 tusen kronor.

Bilaga 2. Förslag på uppställning i syfte att jämföra ekonomiska förutsättningar för alternativa vägval

Syftet med denna bilaga är att illustrera hur en kalkyl kan ställas upp för att jämföra olika handlingsalternativ. Såväl drift- och kapitalkostnader för befintliga anläggningar som investeringar ska bedömas. I uppställningen redovisas delkalkyler för olika för vatten- och avloppslösningar. Först visas förslag på uppställning för att bedöma kostnader för VA-huvudman där- efter visas bedömda kostnader för fastighetsägaren.

Kalkyl som upprättats bör bedömda kostnader över en 30-årsperiod. Driftkostnader kan räknas upp med 2 % under hela perioden. Kalkylräntan kan antas till 2 % 2018–2019, med en stegvis upptrappning till 2,5 % (2020–2022), 3 % (2023–2026), 4 % (2027–2031).

Nollalternativ - Driva befintlig anläggning vidare

Alternativet innebär att allmän VA-försörjning bibehålls. Den befintliga anläggningen anpassas för att leva upp till myndighetskraven.

O-alternativ - Driva befintlig verksamhet vidare	
	VA-huvudman
Drift och kapital	
Kapitalkostnad	Procent av total kostnad på investering
Driftskostnad	Kostnad för egenkontroll, provtagning, tillståndsprövning
	Kostnad för utredning-konsult/egen tid (över tid)
SUMMA Drift och kapital	Summa kr
Investeringar	
Nytt Vattenverk (30 år)	X kr
Nytt avloppsreningsverk	Y kr
Nyinvestering ledningar	Z kr
SUMMA Investeringar	Summa kr

Fastighetsägare	
Brukningsavgift	X kr/år

Drift- och kapital

Här redovisas drift och kapitalkostnader för befintlig anläggning. Kapitalkostnaderna kan beräknas som de avskrivningar på tillgångar som löper i området samt ränta på bokfört värde. Finns det inte kan andel av pe för området i förhållande till totalt pe av VA-huvudmannens tillgångar för hela anläggningen. Driftskostnader för anläggningen bör kunna specificeras. Utredningskostnad är en nödvändig kostnad för att planera VA-verksamheten, det gäller även utredningskostnader för ett specifikt område.

Investeringar

I kalkylen ingår investeringar som behövs för att vidmakthålla servicen. Det kan vara helt nya anläggningar eller förnyelse av befintliga anläggningar. Investeringarna uttrycks både i anskaffningsvärde och som årskostnad beräknat som en annuitet med en kalkylränta som bestäms till X % och en kalkylperiod på Y år.

I beräkningarna kan förutsättas att avskrivningstid och teknisk livslängd är lika, och att förnyelse sker när avskrivningstiden löper ut.

Utredningsalternativ - Inskränka verksamhetsområde

Alternativet innebär att beslut fattas om att inskränka verksamhetsområdet och att fastigheterna inte längre försörjs genom den allmänna anläggningen utan att VA övergår till enskild försörjning.

Alternativet innebär inga investeringar i allmän regi. För VA-huvudmannen innebär alternativet minskade driftskostnader samt en engångskostnad för utrangering av befintlig anläggning. Stöd till fastighetsägaren har också tagits med som en engångskostnad i kalkylen.

För VA-huvudmannen innebär alternativet en kostnad för inlösen av anläggningen. Inlösen beräknas utifrån anläggningsavgift enligt dagens taxa. Vid beräkning av inlösen får VA-huvudmannens kostnader för ersättningsanläggning dras av. Administrativa kostnader för att hantera avtalskrivning, kostnader för anmälan, upphävande av ledningsrätt med mera kan dras av.

VA-huvudman	
Drift och kapital	
Driftskostnader	Minskad kostnad personal, kemikalier, el bränsle egenkontroll, provtagning, tillståndsprövning
Utrangeringskostnad - enskilda lösningar	Engångskostnad nedskrivning-konsult/egen tid
Stöd till fastighetsägare	Engångskostnad-konsult/egen tid
SUMMA Drift och kapital	Summa kr
Inlösen	
Anläggningsavgift	Dagens anläggningsavgift
Kostnad Enskilt Avlopp / Enskilt Vatten	Avgår VA-huvudmannens kostnader för ersättningsanläggning
SUMMA Ersättning till fastighetsägare	Summa kr

Fastighetsägare	
Drift och kapital	
Brukningssavgift	Avgår X kr år
Återlösen	Från VA-huvudman
Reinvestering	(vart 15:e år)
Egen drift	Kostnader för krav på anläggning i drift

Box 14057 • 167 14 Bromma
Tfn 08 506 002 00
Fax 08 506 002 10
svensktvatten@svensktvatten.se
www.svensktvatten.se